

RECENZE A ANOTACE

TICHÝ, Luboš a Jiří HRÁDEK. Deliktní právo

Praha: C. H. Beck, 2017. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-625-8.

Václav Janeček*

Přestože je systém českého obligačního práva vystavěn na protikladu smluvních a delikt-
ních závazků, neodpovídalo tomu až donedávna zaměření tuzemské odborné literatury.
Podrobné a komplexní zpracování deliktního práva tu jednoduše chybělo – na rozdíl
od monografií v oblasti smluvního, ale též quasi-smluvního práva. Kniha *Deliktní právo*
autorů Tichého s Hrádkem má ambici – dlužno podotknout, že k radosti řady odborní-
ků – tuto mezeru zaplnit. To se jí myslím velice dobře daří. Publikace je přehledná,
velmi komplexní a nadčasová, neboť se neomezuje na výklad platného práva, nýbrž sys-
tematicky zkoumá a testuje základní instituty deliktního práva, a to s přesahem do cizích
jurisdikcí či do minulosti.

Monografie *Deliktní právo* tematicky spadá do oblasti teorie soukromého práva, neboť
v prvé řadě zkoumá a analyzuje základní kategorie a strukturu deliktního práva. Pomocí
srovnávací a historické metody chtějí autoři v knize „vyjasnit základní pojmy jedné z klí-
čových disciplín soukromého práva“ (s. VIII), „přiblížit úroveň české dogmatiky evrop-
skému standardu“ (ibidem) a „přispět k interpretaci zatím ještě ‚velmi čerstvé‘ úpravy
obsažené v občanském zákoníku“ (ibidem). Kniha je rozdělena na obecnou a zvláštní
část. Z předmluvy se dozvídáme, že obecnou část zpracoval především Tichý, zatím-
co zvláštní část je povětšinou dílem Hrádky. Styl výkladu a jazyk je v obou částech
mírně odlišný, avšak stále velmi dobře srozumitelný. Obecná část obsahuje pět kapi-
tol: I. Základy, II. Předpoklady odpovědnosti, III. Subjekty odpovědnosti, IV. Prevence,
V. Následky odpovědnosti. Zvláštní část pak obsahuje tři kapitoly: VI. Obecné otázky
deliktní odpovědnosti v občanském zákoníku, VII. Odpovědnost za zaviněné porušení
(subjektivní odpovědnosti) [sic!], VIII. Odpovědnost za výsledek. Publikace je doplněna
o přílohy (texty deliktního práva OZO, BGB, PETL a rakouského reformního návrhu)
a přehledný věcný rejstřík.

* JUDr. Václav Janeček, Právnícká fakulta, Univerzita Karlova, Praha; Oxford Internet Institute, University of Oxford, UK / Faculty of Law, Charles University, Prague, Czech Republic; Oxford Internet Institute, University of Oxford, UK / E-mail: janecek@prf.cuni.cz; vaclav.janecek@oii.ox.ac.uk / ORCID: 0000-0001-6065-3730

Deliktní právo je svou povahou dosti ojedinělá publikace, která se nachází na pomezí klasické vědecké monografie, učebnice i komentáře. To je dáno zejména strukturou knihy (viz <https://perma.cc/E732-NGDC>). Obecná část je blíže učebnici, a to díky prope-
deuticky laděnému výkladu a analýze základních teoretických kategorií a pojmů českého a evropského deliktního práva. Přesto tato část učebnicí není, neboť obsahuje řadu originálních tezí, komparativních a historických analýz a původních argumentů. V tomto směru lze vyzdvihnout zejména zařazení samostatné, i v mezinárodním měřítku neobvyklé kapitoly IV. s názvem „Prevence“, v níž autoři navazují a dále rozvíjejí dřívější původní výzkum Tichého v této oblasti. Zvláštní část je zase blíže komentáři, a to především proto, že si za úkol klade vyložit ustanovení občanského zákoníku o deliktním právu. Probírány jsou však jen některé skutkové podstaty. I zvláštní část tak překračuje svůj žánr a není pouhým komentářem, nýbrž pokusem o neotřelé promítnutí teoretických poznatků obecné části na vybraná ustanovení aktuálně platného právního řádu. Za nejprínosnější v tomto ohledu osobně považuji kapitolu VI., která usiluje o soustavné vyložení základních kategorií nově platného deliktního práva.

Ze struktury *Deliktního práva* je patrná rozvaha, s níž se autoři do sepsání celého díla pustili. Čtenář tak si díky tomu může snáze vytvořit pomyslnou mapu deliktního práva a jeho systému. Ve vztahu k představě této mapy tak poněkud nesystematicky (či spíše revolučně) působí zařazení kapitoly o prevenci, které by – jakožto funkci a druhu odpovědnosti – možná lépe slušeno zařazení na závěr první kapitoly o základech deliktní odpovědnosti. Určité pochyby mám rovněž o závěrečných dvou kapitolách zvláštní části, které se zabírají odpovědností za zavinění a za výsledek, avšak jen ve vztahu k vybraným skutkovým podstatám. Autoři tuto selektivnost sami otevřeně přiznávají (s. VII), což je ale nezabavuje závazku vysvětlit alespoň úvodem VII. a VIII. kapitoly, proč jejich výklad sleduje právě daný výběr skutkových podstat a ne výběr jiný. Takové vysvětlení v knize postrádám. Vzdor tomu má struktura knihy potenciál pro to, aby byla prakticky bez větších zásahů opakovaně aktualizována a rozšiřována, což by byl myslím počin mimořádně žádoucí.

Za silnou stránku publikace považuji její komparativní metodu – není ostatně divu, vždyť oba autoři působí na výzkumně zaměřeném Centru právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Čtenář se díky zvolené metodě dozvídá spoustu zajímavých a inspirativních modelů právních řešení, s nimiž se lze či bylo lze setkat jak v zahraničí (autoři se zaměřují zejména na německé, rakouské, francouzské a anglo-americké právo), tak i u nás (v tomto ohledu autoři pracují též se starší českou civilistikou). Místy ovšem dochází ve vztahu k zahraničnímu právu k nepřesnostem, které mohou srozumitelnosti a přínosnosti knihy uškodit. Např. ve výkladu o *common law* vedle sebe autoři staví kategorie *compensatory*, *general* a *special damages* (marg. č. 445), čímž navozují chybné zdání, že *general* ani *special damages* nemohou být kompenzační. To nutí čtenáře k obezřetnosti.

Deliktní právo je nepochybně mimořádnou, pečlivě zpracovanou, a hlavně srozumitelnou studií. Za kromobyčejně zdařilý považuji výklad o kauzalitě, jež je završen jedním z nejjasnějších a nejprehlednějších shrnutí, které jsem v odborné (nejen české) literatuře četl (marg. č. 230), dále výklad o konceptu povinnosti péče, který je českém prostředí zatím vcelku neznámý (marg. č. 295 a násl.), či výklad o protiprávnosti a zavinění, kde autoři výtečně rozlišují mezi vnitřní a vnější péčí (marg. č. 304 a násl.).

Recenzovaná publikace rovněž provokuje ke kritickému zamyšlení. Sám zde představím dvě své polemické úvahy. Za prvé, kniha *Deliktní právo* je svým obsahem i zpracováním do velké míry podřízena svému cíli, a sice vyjasnění základních kategorií a struktury deliktního práva. Výklad se tak často pohybuje na vysoké úrovni abstrakce, což přináší řadu problémů. Tak například autoři bez dalšího zdůvodnění ztotožňují kategorie odpovědnost za výsledek, objektivní odpovědnost, odpovědnost bez ohledu na zavinění a odpovědnost bez zavinění (marg. č. 95 a násl.). Když ale poruším svým zaviněným jednáním smluvní povinnost, pak přeci odpovídám za své jednání (ne za výsledek), a to objektivně bez ohledu na zavinění (ne bez zavinění). Jinde zase autoři ztotožňují kategorie majetkové a materiální, resp. nemajetkové a nemateriální újmy (marg. č. 157, 160 a 165 a násl.). Když ale někomu useknu ruku, způsobím mu tím jistě materiální, byť nemajetkovou újmu. Pokud je cílem textu skutečně vyjasnit základní kategorie deliktního práva, očekával bych, že bude s těmito kategoriemi pracováno mnohem rigorózněji, či že bude lépe vysvětleno, proč se v daném případě užití koncepty překrývají. Tomu by možná pomohlo i častější užívání slibovaných příkladů (s. IX) namísto pouhých odkazů na tuzemskou či zahraniční judikaturu.

S tím do určité míry souvisí má druhá kritická úvaha. Publikace *Deliktní právo* čtenáři nepochybně představuje určitou ucelenou teorii deliktního práva. Jaká je to ale teorie? Není mi zcela jasné, zda jsou ony abstraktní kategorie kategoriemi preskriptivními či deskriptivními. Jinými slovy, nevím, zda jde o teorii práva, která vykládá a reinterpretuje základní kategorie pozitivního práva, nebo o teorii, která má rovněž ambici tyto kategorie vytvářet či hodnotit. Zdá se mi, že se v knize oba přístupy prolínají, aniž bych však porozuměl, proč a kdy vítězí ve prospěch určitého závěru autorita platného práva (deskriptivní či interpretativní přístup) nad autoritou rozumu (preskriptivní či normativní přístup) a kdy je tomu opačně.

Komu je tato publikace určena? Podle autorů všem – studentům, akademikům i praktikům (s. VII). To je myslím pravda ve vztahu k dílčím částem knihy, ale neplatí to o monografii jako celku. Text je psán čtivě a jasně, přesto se mi zdá porozumění řadě pasáží (zejména těch abstraktnějších) závislé na zběhlosti čtenáře v oboru. To považuji nicméně za klad celé studie, neboť se díky tomu může *Deliktní právo* stát klasikou v oboru, ke které se čtenář bude opakovaně vracet a na niž bude možno českou teorii deliktního práva dále rozvíjet. Na rozdíl od komentáře tak může tato kniha do budoucna tvořit základ a nadčasový zorný úhel pro další odborné debaty. Bude-li proto u nás napříště kdokoliv

psát o odpovědnosti, nemůže myslím tento text ignorovat. Naopak na něm lze konstruktivně stavět, a to už jen pomocí odkazů na přehledný výklad řady klíčových a podnětných myšlenek, které tato kniha podává.

Celkově lze říci, že Tichý s Hrádkem sepsali velice cennou a zdařilou práci, která je v oboru českého deliktního práva nepochybně prací seminální. Česká právnická literatura po mém soudu postrádala obdobnou publikaci od dob Randy, který na přelomu 19. a 20. století v reediciích publikoval svůj slavný spis *O závazcích ke náhradě škody*. Oproti Randovu dílu se mi však *Deliktní právo* zdá teoreticky propracovanější a v tomto smyslu také inspirativnější. Nezbyvá než doufat, že se s dílem seznámí co nejvíce právníků, abychom se tak mohli v našich debatách o novém deliktním právu lépe přiblížit úrovni starších a v řadě ohledů detailněji promyšlených nauk deliktního práva v západní Evropě, z nichž občanský zákoník ideově vychází.